

Куриозні монети ХХ століття

Олександр Десятніков (Черкаси)

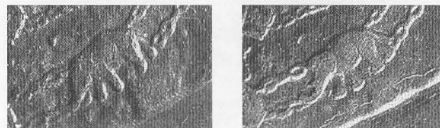
Здається, монетне карбування ХХ ст. мало б бути застрахованим від граматики помилок у монетних легендах, розміщення на них незрозумілих чи хибних зображень. Тим не менш, громадськість, а тим більш колекціонери-нумізмати, віднаходять курйози у зображеннях та помилки у монетних легендах. Для багатьох це стало навіть окремою частиною їхнього хобі — пошук монет, що несуть курйозні зображення або ж явні помилки.

1. У 1897 р. у Франції надійшли в обіг монети номіналом 50 сантимів із зображенням Маріани-сіячки (наступного року були викарбувані також 1 і 2 франки аналогічного типу) за малюнком Луї Оскара Роті. Спочатку ніхто не звернув уваги на малюнок, проте на початку ХХ ст. один старий селянин приголомшив усіх питанням: «Чи бачено, щоб сіяч розкидав зерно назустріч вітру?» Лише після цього всі звернули увагу на те, що на зображенні волосся і вбрання Маріани досить сильно розвиваються, отже вона дійсно розкидає зерно проти сильного вітру, що селяни ніколи не роблять. Отже, художник зобразив досить привабливу сцену, але виявився некомпетентним у сільськогосподарських роботах. Але саме у «помилковому» варіанті Маріана-сіячка продовжувала красуватися на монетах і поштових марках Французької республіки. Справа в тому, що при вирішенні долі зображення було висловлено думку, начебто Маріана сіє не просто зерно, а революційні ідеї. А вже така місія здійснюється лише всупереч «вітру» контрреволюції. Це вдало з ідейної, проте не з селянської, точки зору зображення прикрашало французькі монети у період П'ятої республіки, а потім перейшло й на євромонети.

Франція, 1 франк, 1914 р.
Маріана-сіячка розкидає зерно всупереч правилам сільського господарства — проти сильного вітру.

2. У 1911 р. монетні двори Калькутти і Бомбея випустили нові монети номіналами від 1 рупії до ¼ анни для Британської Індії. На аверсі монети розміщено зображення короля Георга V у пишному вбранні, яке включає ланцюг із орденом Індійської Імперії, в оформленні якого використано фігури слонів. Проте місцева мусульманська публіка розгледіла, що на ланцюгу зображено не слона, а свиню — нечисту тварину для правовірних. Зокрема, у «слона» виявили свиняче рило, а не хобот, та закороткі ноги. У результаті мусульмани відмовилися користуватися новими монетами. Хоча насправді шию короля прикрашало зображення слона, влада не могла не зважати на те, що воно і справді нагадувало свиню. Тому монети вилучалися з обігу і переплавлялися, а в 1912 р. в обіг випущені монети із внесеними корективами у зображення нещасливого слона.

Індія, 1 рупія, 1911 р.
Мусульмани розгледіли у зображенні слона нечисту для своєї релігії свиню. Після правки зображення (справа) слон став дійсно слонем.

3. На монети СРСР 1924–1936 рр. закралася помилка, допущена в зображенні герба радянської держави. Зокрема, серп був насаджений на потовщений кінець рукоятки, тобто неправильно. Ймовірно, художники попросили дістати їм для зразка справжній селянський серп, а селяни віддали непотрібний в господарстві, зі зламаною ручкою. Художники були далекі від сільського господарства і намалювали серп з неправильної моделі. Дивно, що і в комісії ЦВК не знайшлося жодної людини,

яка б звернула увагу на те, що рукоятка серпа насаджена догори ногами. Голова Президії ЦВК А. С. Єнукідзе, очевидно, теж недогледів помилку у зображенні селянського символу, коли остаточно затверджував герб країни. У такому варіанті перший герб СРСР був затверджений врешті-решт II з'їздом Рад у 1924 р., а потім він з'явився на державній печатці, кокардах, банкнотах і на монетах. Дивно, але коли в 1931 р. було внесено зміну в кількість стрічок герба, зображення серпа не змінилося. І тільки в 1937 р., коли радянських республік стало одинадцять і знадобилося внести нові зміни до герба СРСР, рукоятка серпа нарешті була зображена так, як їй і належить, тобто потовщенням донизу.

СРСР, 1 рубль, 1924 р.
На монету поширилася помилка в зображенні серпа у гербі — мабуть, пролетарі навіть не знали, як виглядає знаряддя праці селянства.

4. Незнання елементарних для селянина знань про сільськогосподарські знаряддя праці підвело і Є. В. Беккера, який у 1939 р. підготував проект цікавої золотої румунської монети-медалі, так званого «галбена». Він зобразив селянина, який ко-

Румунія, галбен, 1939 р.
Художник, малюючи селянина, мабуть, не мав уявлення, як косарі тримають свої коси.

силь пшеницю, але косу тримає настільки незграбно, що, здається, не потрібно бути селянином, щоб це зрозуміти — деревко він тримає правою рукою, а ручку — лівою, хоча повинно бути навпаки.

5. Англійський монетний двір у 1949 р., виконуючи замовлення Йорданії, вніс «виправлення» у текст на одній з монет номіналом 1 філс. Закінчення «s», як відомо, в англійській мові перетворює однину на множину. От і здалося британцям, що араби допустили у своєму тексті помилку, позначивши монету як «1 філс», тоді як треба писати «1 філ». Так і накарбували тираж монет. Промах був помічений, помилка виправлена, але нещасливий «філ» потрапив в обіг і став світовою знаменитістю, адже не часто помилки трапляються у написанні номіналу.

Йорданія, 1 «філ», 1949 р.
Рідкісна помилка у написанні номіналу.

6. Німців у 1972 р. підвело незнання того факту, що Олімпіаду приймає не країна, а місто. Чотири монетних двори ФРН викарбували присвячені літнім Олімпійським іграм у Мюнхені мільйонні тиражі монет у 10 марок з легендою «Spiele der XX Olympiade 1972 in Deutschland» — «Ігри XX Олімпіади у Німеччині». Але помилку знайшли, виправили, і монетні двори випустили тими самими тиражами монети з легендою «Spiele der XX Olympiade 1972 in München» — «Ігри XX Олімпіади у Мюнхені».

Німеччина, 10 марок, 1972 р.
На цій та інших монетах серії німці забули, що Олімпіаду приймає не країна, а місто.

7. У 1988 р. Греція випустила монету номіналом 500 драхм, присвячену XXVIII шаховій Олімпіаді, яку приймали Фессалоніки. На аверсі монети розміщено репродукцію зображення на амфорі VI ст.

до н. е. — Ахілл та Аякс грають в кості. Вибір сюжету виглядає дещо дивним, адже кості з шахами не мають нічого спільного (гру в шахи винайшли в Індії не пізніше V ст.). Тим не менш, монета виглядає дуже гарно.

Греція, 500 драхм, 1988 р.
Монета присвячена шаховій Олімпіаді, але зв'язок між шахами та грою в кості древніх еллінів простежити важко.

8. У 1989 р. в Польщі були викарбувані 500-злотові монети з нагоди 50-ї річниці оборонної війни польського народу 1939 р. Якщо таку монету прикласти до політичної карти світу, то фігури солдат у повній бойовій викладці виявляться спрямованими на схід. Таким чином демонструється або вимушений відхід від західних кордонів після 1 вересня 1939 р. — дати початку агресії гітлерівської Німеччини, взятої за точку відліку Другої світової війни, або протистояння Війська Польського Червоної Армії, що перейшла 17 вересня кордон з метою «захисту населення Західної Білорусії та Західної України». Лише той факт, що на зображенні гвинтівки без багнетів взяті солдатами за ложе, а не напоготовів, переконує у правильності першого припущення. Але в такому випадку сюжет виглядає непривабливо для поляків — вони відступають, якщо не біжать, хоча німців ніде не видно.

Польща, 500 злотих, 1989 р.
Польські вояки чи то відступають, чи то тікають...

9. Хоча в Ізраїлі монету в 10 шекелів вперше випустили в обіг ще у 1995 р., тільки в 2007 р. розгорівся скандал, що викликав бурю емоцій громадян єврейської держави, що загалом дбайливо ставляться до власної писемності. Як виявилось, національний банк у легенді, що складається з двох слів,

допустив неймовірну кількість помилок: деякі букви перевернуті, одна взагалі взята не з іврит, а з алфавіту древніх самаритян. Крім того, деякі фахівці стверджують, що при розробці цієї монети сучасні карбувальники скопіювали продукт древніх фальшивомонетників. Суперечки про те, що тепер робити з цими шекелями — вилучати їх з обігу чи ні, тривають.

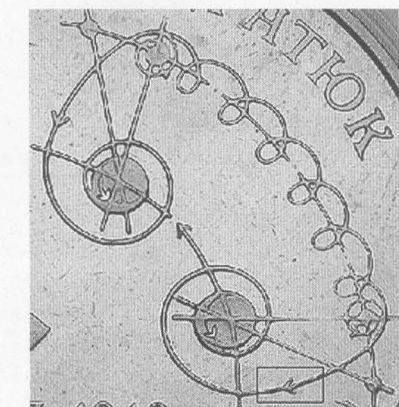
Ізраїль, 10 нових шекелів, 1998 р.
В дизайні монети — цілий скандал, пов'язаний із граматичними помилками в легендах.

10. Російські художники, готуючи у 1995 р. серію монет до ювілею перемоги над фашизмом, «забули» історію США — зображуючи на монетах прапор цієї країни, вони розмістили на ньому 50 зірок, тоді як аж до 1959 р. їх було лише 48. Можливо, на монетах зображено сучасний вигляд прапора США, але це нелогічно, адже поруч із ним прапор СРСР, якого на 1995 р. вже не існувало. Тому й прапор США мав би відповідати конкретному періоду історії.

Росія, 3 рублі, 1995 р.
У 1945 р. у складі США було 48, а не 50 зірок, як зображено на монеті.
Прикра помилка чи незнання?

11. Національний банк України у 1997 р. випустив ювілейну монету номіналом 2 гривні, присвячену 100-річчю від дня народження одного з піонерів ракетної техніки й теорії космічних польотів Юрія Кондратюка. На реверсі монети зображено так звану «трасу Кондратюка» — схему космічного польоту на місячну поверхню та повернення на Землю. Але художники помилилися і неправильно зобразили позначений стрілкою напрямком траєкторії польоту — космічний корабель повертається на Землю на початку і в кінці траєкторії.

Україна, 2 гривні, 1997 р.
Якщо вірити зображенню на монеті,
Юрій Кондратюк планував лише повернення
на Землю, але не знав, як її залишити...

12. Забавну помилку допустив Римський монетний двір, випустивши в 1997 р. монету номіналом 1 000 лір. На її аверсі зображено карту об'єднаної Європи, але без Східної Німеччини. Важко сказати, чому італійці, вшановуючи єдність Європи, забули про те, що її кордони змінилися ще у 1990 р. Помилку було помічено, але в обіг уже вийшло сто тисяч монет. Карту «перемалювали», і вже того самого року Римський монетний двір викарбував монети із внесеними корективами у її зображенні. Німеччина об'єдналася.

Італія, 1000 лір, 1997 р.
На цій монеті італійці забули, що Німеччина
об'єдналася ще у 1990 р.

13. На монетах деяких країн зустрічаються граматичні помилки в легендах. У єгиптян виявилися проблеми із написанням легенд англійською мовою — 1972 р. на монеті у 5 піастрів, присвяченій 35-річчю Дитячого фонду ООН — ЮНІСЕФ, замість правильної аббревіатури «UNICEF» написано

«UNICFE». На Філіппінах у 1983 р. виникли проблеми з латинськими назвами зображених представників фауни. На 10 сентимо рибу (карликову пандаку) назвали «PANDAKA PYGMEA» замість правильного «PANDAKA PYGMAEA», а на 50 сентимо птаха (філіппінського мавпоїда) — «PITHESOPHAGA», а не «PITHESOPHAGA». Обидві помилки виправили в тому самому році, але монети з помилкою не є великою рідкістю. На монетах Ліберії номіналом 1, 10 і 100 доларів, випущених у 1993 р., зображено археоптерикса, але назва вимерлої птиці написана з помилкою — «ARCHAEOPTERYX». У наступному 1994 р. випущений тираж монет із тими самими зображеннями, але вже з виправленою легендою — «ARCHAEOPTERYX». На аргентинському песо 1995 р. замість «PROVINCIAS» написано «PROVINGIAS». Безумовно, усі перелічені приклади монет з помилками є цікавими насамперед з погляду нумізматики, а не філології.

Єгипет, 5 піастрів, 1975 р.
Єгиптяни заплуталися в аббревіатурі ЮНІСЕФ,
написавши замість «UNICEF» — «UNICFE».

Філіппіни, 10 та 50 сентимо, 1983 р.
Прикрі помилки у латинських назвах
зображених риби та птаха, хоча вони
найпоширеніші саме на Філіппінських островах.

Ліберія, 10 доларів, 1993 р.
Помилка у назві вимерлого птаха пізнього
Юрського періоду археоптерикса —
«ARCHAEOPTERYX».

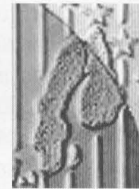

Аргентина, 1 песо, 1995 р.
Слово «PROVINCIAS» написано із помилкою —
«PROVINGIAS».

14. Нумізматики знає багато «монет-переплуток», які суміщають штемпелі двох різних монет. Вони виникали в тому випадку, коли на одному монетному дворі карбувалися монети для різних країн або на монетах змінювалися тільки легенди.

Штуттартський монетний двір, карбуючи в 1917 р. монети для проголошеного Королівства Польського, помилково випустив 5 і 10 фенігів із аверсом німецьких монет. Вийшло суміщення польської легенди «Krolestwo Polskie» («Королівство Польське») і герба Німецької імперії. Якщо врахувати, що польська державність відновилася під німецьким протекторатом, такі монети могли виглядати деякою мірою природно.

Багато «переплуток» допустили англійські монетні двори під час карбування монет для британських африканських колоній. У 1936 р. на монетному дворі «Хітон» поєднали аверс 10 центів Східної Африки та реверс монети Британської Західної Африки. У 1945 р. викарбували монету з легендою «EDWARDVS VIII...» (тобто «Едуард VIII...»), хоча в той час правив король Георг VI. А в 1956 р. в Бірмінгемі викарбували пенні Британської Західної Африки з аверсом Георга VI, тим часом як в Англії з 1952 р. вже правила королева Єлизавета II. Відомі також монети, в яких поєднані сторони 5 центів Багамських островів і 2 центів Нової Зеландії (1967 р.), 50 центів Австралії і Фіджі (1978 р.), 5 центів Нової Зеландії та 10 канадських центів (1981 р.) тощо.

На перших 2-єврових монетах Скандинавія
без Норвегії виглядає непристойно.
Чи це лише хибна увага?

15. І наостанок — зображення карти скандинавських країн євро-зони на першому типі монети в 2 євро нагадує щось непристойне.

Сподіваємося, що читачі зможуть розширити перелік курйозних монет XX ст. й продовжити запропоновану публікацію.